

Pisna gradiva za pomoč pri zdravljenju duševnih motenj z zdravili: za mladostnike in starše mladih z duševnimi motnjami

Sanja Zupanič

Enota za adolescentno psihiatrijo, Center za mentalno zdravje, Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana

Jasna Rujević

Služba za otroško psihiatrijo, Pediatrična klinika, Univerzitetni klinični center Ljubljana

Maja Drobnič Radobuljac

Enota za adolescentno psihiatrijo, Center za mentalno zdravje, Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana
Katedra za psihiatrijo, Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Korespondenca:

Maja Drobnič Radobuljac

Center za mentalno zdravje, Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana

Grablovičeva 44a, 1000 Ljubljana

e-pošta: maja.radobuljac@psih-klinika.si

Izvleček

Sodelovanje pri zdravljenju z zdravili je večinoma slabše od pričakovanja zdravnika, ki zdravilo predpiše. Še posebej je komplianco težko doseči pri zdravljenju različnih duševnih motenj. V zadnjem času se veliko več časa posveti adherenci, saj je poudarek na prevzemanju odgovornosti s strani pacienta in soodločanju pri zdravljenju. Osnovni pogoj za adherenco je, da ima pacient, v otroški in mladostniški psihiatriji pa tudi starši, ves čas dovolj informacij in znanja o zdravljenju. Pri zdravljenju z zdravili si pomagamo pri predaji tega znanja tudi s pisnimi gradivi. V prispevku so predstavljena pisna gradiva za glavne skupine psihoaktivnih zdravil, ki jih uporabljamo pri zdravljenju otrok, mladostnikov pa tudi odraslih z duševnimi motnjami.

Gljučne besede: psihoaktivna zdravila, izobraževalna gradiva, otroci in mladostniki, antidepresivi, stabilizatorji razpoloženja, antipsihotiki, anksiolitiki, litij, psihostimulansi.

Abstract

The usual treatment compliance is not as good as the prescribing physician would expect. Especially in the treatment of mental disorders. There is ever more emphasis on the treatment adherence with the shared treatment responsibility by the doctors and the patients. The patients (and the parents) having enough information and knowledge about the proposed treatment is a prerequisite for treatment adherence. Handouts are a helpful tool in sharing the knowledge about medications. The paper presents handouts for the major groups of psychoactive medications used in the treatment of mental disorders in children, adolescents and adults.

Keywords: psychotropic medications, education materials, child and adolescent, antidepressants, mood stabilizers, antipsychotics, anxiolytics, lithium, psychostimulants.

Uvod

Vedno več otrok in mladostnikov zboli za duševnimi motnjami, od teh zdravljenje z zdravili potrebuje le manjši delež. Večino tovrstnih težav lahko namreč omilimo ali odpravimo s svetovanjem, različnimi oblikami psihoterapije, pomočjo v šoli in drugimi psihosocialnimi intervencami, ki so po vseh vodilnih smernicah v tem obdobju nujne tako pred uvedbo, kot tudi ob uvedbi zdravil. (1) V izjemnih primerih, kot na primer kadar otrok ali mladostnik zboli za psihotično motnjo, se za uvedbo zdravil odločimo že takoj v začetku zdravljenja. (1) Preden se odločimo za uvedbo psihoaktivnih zdravil pri otroku ali mladostniku, moramo izvesti obsežen psihiatrični pregled, ki vključuje tudi pridobitev heteroanamnestičnih podatkov s strani staršev. Pridobiti moramo vse relevantne zdravstvene podatke o pacientu ter opraviti potrebne laboratorijske in druge preiskave. Za uvedbo zdravila potrebujemo soglasje tako staršev, kot tudi mladostnika ali otroka (primerno starosti). Pred uvedbo zdravila pacientu in staršem zagotovimo razumljivo razlago o tem, zakaj je zdravilo potrebno, kako deluje, kakšni so pričakovani pozitivni in morebitni neželeni učinki ter predstavimo režim jemanja terapije. Pacienta in starše moramo odkrito seznaniti s posledicami nejejanja zdravil in tudi s pomanjkanjem podatkov o dolgoročnih posledicah

jemanja priporočenih zdravil, saj za vplive psihoaktivnih zdravil na otroke ali mladostnike neredko nimamo dovolj dobrih podatkov. (1) Posredovanje kakovostnih in razumljivih informacij o predpisanem zdravilu je eden od bistvenih ukrepov za dvig adherence. (2)

Sodelovanje pri zdravljenju

V vseh vejah medicine se zdravniki srečujejo z izzivom, kako spodbuditi bolnike, da bodo upoštevali terapevtski dogovor, vključno z rednim jemanjem predpisanih zdravil. V nasprotju s pojmom komplianca, s katerim označujemo zlasti jemanje zdravil v skladu z navodili zdravnika, pri čemer je bolnik postavljen v pasivno vlogo, postavlja sodobnejši koncept adherence bolnika v partnersko vlogo pri odločanju o zdravljenju in pomeni upoštevanje dogovora, ki ga je bolnik sklenil z zdravnikom glede svojega zdravljenja. (3)

Raziskave compliance pri otrocih z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo (ADHD) so pokazale, da je predpisano zdravilo zares prejelo le 56–75 % otrok; višjo stopnjo compliance so pokazale raziskave, ki so za ocenjevanje uporabile anamnestične podatke ali metodo štetja tablet, bistveno nižjo tiste, ki so komplianco ocenjevale s pomočjo zanesljivih laboratorijskih preiskav. (4) Skoraj 60% nekompliantnih

psihiatričnih bolnikov med 16. in 60. letom je kot pomemben razlog za zavračanje terapije navedlo pomanjkanje informacij o predpisanem zdravlilu. (5)

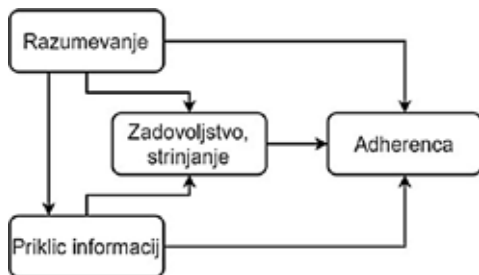


Diagram 1: Leyeve model, ki pojasnjuje, kateri bistveni dejavniki s strani pacienta vplivajo na adhirenco pri zdravljenju. (6)

Zdravniki po navadi otroku, mladostniku in staršem med obravnavo najpogosteje ustno predajo vse potrebne informacije, pri tem pa se ne zavedajo, da si pacienti te informacije zelo slabo zapomnijo. (6) Tako je na primer v raziskavi, kjer so takoj po odhodu iz ambulante, kjer so jim oskrbeli rano in povedali vse pomembne informacije, spraševali paciente o znakih okužbe rane, le manj kot tretjina pacientov pravilno prepoznala bolečino in povišano telesno temperaturo kot možna znaka okužbe rane. (7) Mlajši pacienti tik po obisku pravilno priključijo več medicinskih napotkov kot starejši, vendar že v enem tednu pozabijo velik delež teh informacij in znajo pravilno ponoviti ravno toliko podatkov kot starejši pacienti. (6) Ob tem so omenjene raziskave obravnavale splošno populacijo in relativno preproste telesne bolezni. Lahko si predstavljamo, da si pacienti z motnjami pozornosti ali kongitivnimi motnjami (ADHD,

shizofrenija, depresija, anksiozne motnje) zdravniška navodila še težje zapomnijo. (8) Pisna gradiva bistveno izboljšajo priklic informacij in adhirenco pri zdravljenju. (6) Za paciente oziroma starše z nizko izobrazbo so še bolj primerna navodila v obliki stripa ali videa. (6) S pisnimi gradivi pripomoremo k boljši zdravstveni pismenosti pacientov in staršev, kar izboljša razumevanje bolezni in zdravljenja ter dokazano povečuje adhirenco. (9)

Zaključek

Ker je potek duševne motnje zelo odvisen od nje-nega pravočasnega in čim bolj učinkovitega zdravljenja, je toliko pomembneje, da skušamo uporabiti vse možne načine, s katerimi lahko izboljšamo adhirenco. Velik delež doseganja sodelovanja pri zdravljenju je odvisen od odnosa med zdravnikom in družino, v katerega v trenutku obravnave vložijo velik del pozornosti prav vsi sodelujoči. Možno je, da prav s tem usmerjanjem energije izgubijo del pozornosti, ki bi jo drugače namenili pomnjenju predanih informacij. Eden od mnogih načinov, da najpomembnejše informacije ostanejo tudi takrat, ko jih potrebujejo, so informacije za paciente v pisni obliki. Ker informacij o različnih psihoaktivnih zdravilih za zdravljenje duševnih motenj pri otrocih in mladostnikih v slovenskem prostoru še nimamo, smo se odločili, da jih za naše paciente priredimo sami. Upamo, da bodo pri ambulantnem delu v pomoč.

INFORMACIJE O ANTIDEPRESIVIH ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Pogosta imena zdravila: Prozac, Portal, Fodiss, Fluval, Zoloft, Asentra, Sertralin ...

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

Antidepresivi iz skupine SSRI (selektivni zaviralci ponovnega privzema serotonina) in ostali novejši antidepresivi se uporabljajo pri različnih duševnih motnjah, vključno z:

- depresivno motnjo,
- depresijo, povezano z manično-depresivno boleznijo (bipolarno motnjo),
- obsesivno-kompulzivno motnjo,
- napadi panike, generalizirano anksiozno motnjo, socialno fobijo,
- posttravmatsko stresno motnjo,
- motnjami hranjenja.

Ta zdravila so učinkovita tudi pri zdravljenju mnogih drugih duševnih motenj, kot so blaga depresija, separacijske anksiozne motnje in impulzivno ali agresivno vedenje. Za omenjene motnje raba teh zdravil sicer še ni odobrena.

Zdravnik se lahko odloči, da predpiše to zdravilo tudi iz drugega razloga. Če niste prepričani, zakaj so vam ta zdravila predpisali, vprašajte svojega zdravnika.

Kako jih uživati:

Vzemite odmere, ki so vam ga predpisali, večinoma enkrat dnevno. Zdravilo se praviloma zaužije zjutraj. Stranski učinki, kot je slabost, se ublažijo, če zdravilo vzamete ob obroku. Najbolje je, da ga vzamete vsak dan ob istem času. Odmerek zdravila je določen glede na vaše zdravstveno stanje in odziv na zdravilo.

Izpuščeni odmerek:

Če izpustite odmerek, ga vzemite takoj, ko se spomnite. Če je to časovno blizu naslednjega odmerka oziroma naslednji dan, preskočite izpuščeni odmerek in nadaljujte po ustaljenem urniku. *Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.*

Stranski učinki:

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Ti po navadi niso hudi in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo zmanjšala ali izginila s časom. Če stranski učinki vztrajajo, se o primernosti terapije pogovorite s svojim zdravnikom.

Pogosti stranski učinki, o katerih morate obvestiti svojega zdravnika pri naslednjem obisku, so zaspanost in utrujenost; anksioznost in nervoznost, vključno z motnjo spanja; glavobol; slabost ali bolečina za prsnico; tresenje mišic; zgibki; spremembe v spolnem poželenju; motnje vida; suha usta; nočne more; izguba apetita.

Nemudoma obvestite svojega zdravnika, če imate katerega od sledečih manj verjetnih, toda resnih stranskih učinkov: bolečine v ustih, dlesnih ali žrelu; kožni izpuščaj in srbečica; otekanje obraza; kakršna koli nenavadna modrica ali krvavitev; slabost; bruhanje; izguba apetita; utrujenost; šibkost; vročina in gripi podobni

simptomi; rumeno obarvanje oči ali kože; temno obarvan urin; težave z odvajanjem vode; mravljinčenje po rokah ali nogah; hudi mišični krči; huda razdražljivost ali nemir; sprememba v razpoloženju, pojav nenavadnega stanja sreče, razburljivosti, razdražljivosti ali hujša motnja spanja; uničevalne in samouničevalne misli (v redkih primerih so bila ta zdravila povezana s samomori ali nasilnimi mislimi; kljub temu da te misli lahko pripišete osnovni motnji, se o teh mislih pogovorite s svojim zdravnikom). Poročajte svojemu zdravniku tudi o katerem koli drugem stranskem učinku, ki ni bil tukaj naštet.

Interakcije z drugimi zdravili:

Preden uvedete, ukinete ali spremenite odmerek katerega koli zdravila, vključno z zdravili brez recepta ter zeliščnimi pripravki, se posvetujte s svojim zdravnikom ali farmacevtom.

Vedno opozorite vse zdravnike ali zobozdravnike, ki vas zdravijo, da jemljete antidepresive.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- Ne zvišujte ali znižujte predpisanega odmerka brez predhodnega posveta z zdravnikom.
- To zdravilo lahko povzroča omotico ali zaspanost; bodite previdni pri aktivnostih, pri katerih je pomembna zbranost (vožnja s kolesom, motornim vozilom ali pri uporabi strojev).
- Izogibajte se alkoholu.
- Izogibajte se pitju kofeina.
- Ne prenehajte jemati zdravil nenadoma, ker se lahko pojavijo simptomi, kot so mišične bolečine, drgetanje, mravljinčenje v rokah ali nogah, slabost, bruhanje, vrtoglavica.
- Vsi antidepresivi nekoliko povečajo verjetnost epileptičnih napadov. Če ste kdaj imeli epileptični napad, o tem nujno obvestite zdravnika.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prerejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S. Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O ANKSIOLITIKIH ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Pogosta imena zdravila: Helex, Xanax, Loram, Lorsilan, Apaurin, Dormicum ...

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

Anksiolitiki pomagajo ublažiti simptome anksioznosti (tesnobnosti), vendar ne odpravijo njenega vzroka. V običajnih odmerkih pomirjajo pacienta; v višjih odmerkih jih lahko uporabimo za uspavanje. Ta zdravila so znana pod imenom benzodiazepini in se uporabljajo tudi kot mišični relaksanti, za zdravljenje nemira, za umiritev epileptičnih napadov in pred določenimi diagnostičnimi postopki ali posegi. Zdravnik se lahko odloči, da predpiše to zdravilo tudi iz drugega razloga. Če niste prepričani, zakaj so vam ta zdravila predpisali, vprašajte svojega zdravnika.

Kako jih uživati:

Anksiolitiki lahko zmanjšajo nemir in sprožijo umirjenje in zaspanost že v eni uri. Odvisno od zdravila, jih lahko jemljemo do 3–4-krat dnevno.

Izpuščeni odmerek:

Večinoma se ta zdravila jemljejo po potrebi. V primeru, da ste dobili navodilo, da zdravilo redno jemljite, lahko ob izpustitvi odmerka vzamete zdravilo takrat, ko ga imate ponovno na urniku. *Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.*

Stranski učinki:

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Ti po navadi niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo zmanjšala ali izginila s časom. Če stranski učinki vztrajajo, se o primernosti terapije pogovorite s svojim zdravnikom.

Pogosti stranski učinki, o katerih morate obvestiti svojega zdravnika pri naslednjem obisku, so: zaspanost in utrujenost, motnje koordinacije, šibkost in vrtoglavica, pozabljivost, spominske vrzeli, motnje govora, slabost in tiščanje v prsih.

Nemudoma obvestite svojega zdravnika, če imate katerega od sledečih manj verjetnih, toda resnih stranskih učinkov: motena orientacija, zmedenost, hudo poslabšanje spomina, težave pri učenju novih stvari, luknje v spominu, amnezija, živčnost, nemir, razburjenost ali katerekoli druge spremembe vedenja; izguba koordinacije, ki vodi v padce; kožni izpuščaji.

To zdravilo lahko moti mentalne in psihične sposobnosti, ki so potrebne za varno vožnjo motornih vozil ali kolesa. Izogibajte se telesni aktivnosti, če se počutite zaspani ali upočasnjeni.

Ne prenehajte jemati zdravila nenadoma, še posebej, če zdravilo jemljete že več mesecev ali ga jemljete v visokih odmerkih. Benzodiazepini se morajo postopoma ukinjati, da se ne pojavijo odtegnitvene reakcije.

Poročajte svojemu zdravniku tudi o katerem koli drugem stranskem učinku, ki ni bil tukaj naštet.

Interakcije z drugimi zdravili:

Ker anksiolitiki lahko vplivajo na delovanje drugih zdravil (velja tudi za zdravila, ki se jih dobi brez recepta) in obratno, vedno pri zdravniku ali farmacevtu preverite, ali obstaja ta nevarnost. Vedno opozorite vse zdravnike ali zobozdravnike, ki vas zdravijo, da jemljete anksiolitike.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- Ne zvišujte ali znižujte predpisanega odmerka brez predhodnega posvetovanja z zdravnikom.
- Ob dolgotrajni uporabi ta zdravila lahko povzročijo odvisnost, zato se o uporabi, daljši kot tri tedne, vedno posvetujte s svojim zdravnikom.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prirejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S.Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O STABILIZATORJIH RAZPOLOŽENJA ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.

Pogosta imena zdravila: Lamictal, Lamal, Depakine, Depakine chrono, Tegretol, Karbox ...

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

Ta zdravila uporabljamo za zdravljenje bipolarne motnje, sicer so namenjena tudi za zdravljenje epileptičnih napadov.

Kako jih uživati:

Dostopne so različne oblike zdravil za stabilizacijo razpoloženja v različnih odmerkih; nekateri so kratko-, nekateri pa dolgodelujoči. Vedno predpišemo nižji začetni odmerek, ki ga postopoma zvišujemo. Vaš zdravnik bo določil najbolj optimalen način jemanja zdravila za vas. Za preverjanje količine zdravila v vašem telesu bodo morda potrebne redne laboratorijske preiskave vaše krvi. V nekaj tednih po tem, ko boste začeli jemati zdravilo, boste opazili postopno izboljšanje, zmanjšanje simptomov pa v naslednjih tednih ali mesecih. Zdravljenje s tem zdravilom je navadno dolgotrajno.

Izpuščeni odmerek

Če izpustite odmerek, ga vzemite takoj, ko se spomnite. Če je to časovno blizu naslednjega odmerka ali ste se spomnili šele naslednji dan, preskočite izpuščeni odmerek in nadaljujte po ustaljenem urniku. *Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.*

Stranski učinki:

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Ti po navadi niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo zmanjšala ali izginila s časom. Če stranski učinki vztrajajo, se o primernosti terapije pogovorite s svojim zdravnikom.

Nemudoma obvestite svojega zdravnika: če dobite izpuščaj, mehurje, kraste na koži, če opazite srbečico, otekanje, oteženo dihanje, občutljiva usta, zaspanost, šibkost, zmedenost, motnje vida, nenavadne gibe oči, moteno koordinacijo, tresenje, gripi podobne simptome, nenavadne modrice, krvavitve, rumeno obarvanje kože ali beločnic, slabost, bruhanje, hudo izgubo apetita, težave pri odvajanju urina, temno obarvan urin.

Zelo redko, vendar lahko pri jemanju nekaterih izmed teh zdravil pride do hude jetrne okvare. Posvetujte se z zdravnikom takoj, če se pojavi bruhanje, nenavadna utrujenost ali otekanje obraza.

Redek, vendar resen stranski učinek valproata (Depakine) je vnetje trebušne slinavke. Če se pojavi bolečina v trebuhu, slabost, bruhanje ali izguba apetita, o tem nemudoma obvestite svojega zdravnika.

Pogosti stranski učinki, o katerih morate čim prej obvestiti svojega zdravnika, so: zaspanost, vrtoglavica, suha usta, slabost, izguba las (Depakine), spremembe menstrualnega ciklusa (Depakine) in sprememba telesne teže.

Poročajte svojemu zdravniku tudi o katerem koli drugem stranskem učinku, ki ni bil tukaj naštet.

Interakcije z drugimi zdravili:

Preden začnete, prenehate ali spremenite odmerke katerih koli zdravil, vključno z zdravili, ki jih dobite brez recepta, preverite pri zdravniku ali farmacevtu, ali lahko to vpliva na vaše zdravljenje s stabilizatorjem razpoloženja.

Določeni antibiotiki povzročajo dvig plazemske koncentracije karbamazepina (Tegretol). Karbamazepin lahko zmanjšuje učinek oralnih kontraceptivov.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- Vzemite takšen odmerek zdravila, kot vam je bil predpisan. Odmerka brez navodila zdravnika ne zvišujte. Jemanje prevelikih odmerkov lahko povzroča resne stranske učinke.
- Upoštevajte navodila zdravnika in skrbite za redno kontrolo ravni zdravila v krvi.
- Tablet ne grizite ali drobite, razen če sta vam tako naročila zdravnik ali farmacevt.
- Zdravila jemljite z obrokom ali kozarcem mleka, da preprečite želodčne težave.
- To zdravilo lahko povzroča utrujenost, vrtoglavico, motnje vida; bodite previdni pri upravljanju s stroji, vožnji ali pri opravljanju del, ki zahtevajo zbranost ter dober vid.
- Karbamazepin lahko povzroča povečano občutljivost na sončno svetlobo.
- Ne prenehajte jemati zdravil nenadoma, razen če vam je tako svetoval vaš zdravnik. Nenadno prenehanje jemanja zdravil lahko povzroči povrnitev simptomov bipolarnе motnje.
- Povejte zdravniku o vseh vaših zdravstvenih težavah.
- Obvestite zdravnika o vseh zdravilih, ki jih prejimate, vključno z zdravili, ki jih jemljete brez recepta.
- Če jemljete karbamazepin (Tegretol), se izogibajte uživanju grenivk in grenivkinega soka, saj lahko vplivajo na koncentracijo tega zdravila v krvi.
- Izogibajte se uživanju alkohola.
- Povejte zdravniku, če se vam zdi, da zdravilo nima zelenega učinka ali se vaše stanje poslabša.
- Posvetujte se z zdravnikom, če menite, da ste noseči.
- Posvetujte se z zdravnikom, če dojite.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prirejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S. Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O ANTIPSIHOTIKIH ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Pogosta imena zdravila: Risperdal, Risset, Rispolux, Abilify, Zyprexa, Seroquel, Kventiax, Kvelux, Haldol, Leponex ...

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

To zdravilo se uporablja za zdravljenje določenih duševnih/razpoloženskih motenj, kot sta shizofrenija in bipolarna motnja, lahko pa tudi drugih. Pomaga vzpostaviti ravnovesje določenih naravnih spojin v možganih (nevrottransmitterjev). Koristi redne uporabe tega zdravila vključujejo zmanjšanje vznemirjenosti, izboljšanje koncentracije in zmanjšanje epizod zmedenosti ter psihoze.

Kako jih uživati:

Predpisano zdravilo jemljite po navodilih, običajno jih zaužijete 1-krat dnevno, z obrokom ali brez. Zlasti ob uvajanju zdravila vstajajte previdno, da se izognete vrtoglavici. Odmerek zdravila je odvisen od vašega zdravstvenega stanja in odziva bolezni na zdravilo. Zdravilo jemljite redno, saj bodo tako njegovi učinki najboljši. Vzemite ga vsak dan ob istem času.

Izpuščeni odmerek:

Če izpustite odmerek, ga vzemite takoj, ko se spomnite. Če pa naslednji odmerek sledi v kratkem oziroma se spomnite šele naslednji dan, preskočite izpuščeni odmerek in nadaljujte po ustaljenem urniku jemanja. *Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.*

Stranski učinki:

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Običajno niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo s časom zmanjšala ali izzvenela. Če stranski učinki vztrajajo, se o ustreznosti zdravljenja posvetujte s svojim zdravnikom.

Pogosti stranski učinki, o katerih morate obvestiti svojega zdravnika pri naslednjem obisku, so: omotica, bolečine v želodcu, suha usta, zaprtje, pridobivanje telesne teže in zaspanost.

Če kateri koli od stranskih učinkov vztraja ali se poslabšuje, o tem pravočasno obvestite svojega zdravnika.

Da kar se da zmanjšate možnost vrtoglavice, počasi vstajajte iz sedečega ali ležečega položaja, še zlasti ob prvem uvajanju tega zdravila.

Nemudoma obvestite svojega zdravnika, če se pojavi kateri od naslednjih neobičajnih, a resnih stranskih učinkov: hiter srčni utrip, otekanje gležnjev ali nog, razdraženost, zmedenost, nemir, oslabeledost, težave z govorom, odrevenelost ali mravljinčenje v rokah in nogah, težave pri hoji (nenavadna hoja), boleče menstruacije, nenavadno obarvan urin, tresavica, mišični krči in otrdelost mišic, bolečina v prsnem košu, rumena obarvanost kože ali oči, glavobol, boleče odvajanje vode, epileptični napad ali težave pri požiranju.

To zdravilo redko povzroča povišanje krvnega sladkorja, kar lahko povzroči ali poslabša sladkorno bolezen. V redkih primerih lahko visok krvni sladkor povzroči resno (včasih smrtno) stanje, kot je diabetična koma. Če se pojavijo znaki povišanega krvnega sladkorja, kot sta nenavadno povečana žeja in pogostejše odvajanje

urina, to nemudoma sporočite svojemu zdravniku. Če imate že znano sladkorno bolezen, si redno merite raven krvnega sladkorja.

To zdravilo lahko povzroči tudi pomembno povišanje telesne teže in ravni holesterola (ali trigliceridov) v krvi. Ta dva učinka sta skupaj s sladkorno boleznijo pomemben dejavnik tveganja za razvoj srčnožilne bolezni. Vaš zdravnik bo, da bi se izognili tem zapletom, redno opravljal potrebne laboratorijske preiskave. Glede tveganj in koristi zdravljenja se pogovorite s svojim zdravnikom.

To zdravilo lahko v redkih primerih povzroči resno stanje, imenovano nevroleptični maligni sindrom. Takoj obvestite svojega zdravnika, če se vam razvijejo naslednji simptomi: vročina, mišična togost, huda zmedenost, potenje, hiter ali nepravilen srčni utrip.

V redkih primerih antipsihotiki povzročijo stanje, znano kot tardivna diskinezija. V nekaterih primerih je to stanje lahko trajno. Če razvijete nenavadne ali nenadzorovane gibe (zlasti obraza in jezika), o tem takoj obvestite svojega zdravnika.

Če opazite kakršen koli stranski učinek, ki ni naveden zgoraj, o tem poročajte svojemu zdravniku.

Interakcije z drugimi zdravili:

Pred uporabo tega zdravila obvestite svojega zdravnika o vseh zdravilih, ki jih jemljete (tudi o zdravilih brez recepta ter zeliščnih pripravkih), zlasti o karbamazepinu, fluvoksaminu (zdravila v Sloveniji ni na tržišču), omeprazolu, rifampicinu, zdravilih za zniževanje krvnega tlaka in zdravilih za zdravljenje parkinsonove bolezni.

Svojega zdravnika obvestite o zdravilih, po katerih ste zaspani, saj bo ta učinek, v kombinaciji z antipsihotikom, izrazitejši. Ne pričnite ali ne prenehajte jemati zdravilo brez odobritve zdravnika.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- Ne povišajte ali znižajte odmerka brez posveta s svojim zdravnikom.
- Po tem zdravilu ste lahko omotični ali zaspani. Bodite previdni pri opravilih, ki zahtevajo zbranost, na primer kolesarjenje, vožnja motornega vozila ali uporaba strojev.
- Pijte dovolj nesladkih tekočin.
- Izogibajte se pitju alkoholnih pijač.
- Izogibajte se uživanju kofeina.
- Zaradi tega zdravila ste lahko bolj nagnjeni k vročinski kapi. Izogibajte se aktivnostim, ki lahko povzročijo pregretje (na primer naporno delo, telesna vadba v vročem vremenu, vroče kopeli).
- Tega zdravila ne delite z drugimi.
- Za spremljanje napredka zdravljenja in ugotavljanje stranskih učinkov so potrebne redne kontrole laboratorijskih in/ali ostalih medicinskih testov (kot so krvni sladkor na tešče, telesna teža, krvni tlak, raven holesterola/trigliceridov v krvi, jetrni testi). O podrobnostih se posvetujte s svojim zdravnikom.
- Redno hodite na preglede k okulistu, da bo izključil pojav redkih, a možnih očesnih težav.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prirejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S. Virani. *Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents.* Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. *Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple,* second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O LITIJU ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o tem zdravilu, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

Litij se uporablja za zdravljenje bipolarnе motnje.

Kako ga uživati:

Obstajajo pripravki različnih jakosti, nekateri so kratko-, nekateri pa dolgodelujoči. Predpiše se nizek začetni odmerek, ki se ga nato počasi zvišuje. Vaš zdravnik vam bo predpisal ustrezno shemo jemanja zdravila. Potrebne bodo redne kontrole ravni litija v krvi. Po uvedbi zdravila je nekaj izboljšanja lahko opaznega že v prvem tednu. V naslednji tednih ali mesecih pa se bodo simptomi vztrajno manjšali. Zdravljenje s tem zdravilom je dolgotrajno.

Izpuščeni odmerek:

Če izpustite odmerek, ga vzemite takoj, ko se spomnite. Če pa v kratkem sledi naslednji odmerek oziroma ste se spomnili šele naslednji dan, preskočite izpuščeni odmerek in nadaljujte po ustaljenem urniku jemanja. *Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.*

Stranski učinki:

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Običajno niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo s časom zmanjšala ali izzvenela. Če stranski učinki vztrajajo, se o ustreznosti zdravljenja posvetujte s svojim zdravnikom.

Redko se pojavijo: izpuščaj, srbenje, otekanje ali težko dihanje. Če se pojavijo bruhanje, neobičajna utrujenost ali otekanje obraza, o tem takoj obvestite svojega zdravnika.

Nekateri stranski učinki so lahko posledica prevelike vsebnosti litija v telesu, kar je lahko zelo resno. O naslednjih stranskih učinkih morate nemudoma obvestiti svojega zdravnika: izguba ravnotežja, nerodnost, občutek zastrupljenosti, dvojni vid, nerazločen govor, bruhanje ali driska, tresavica rok in spremembe v razpoloženju in vedenju.

Pogosti stranski učinki, ki jih je potrebno čim prej sporočiti svojemu zdravniku, so: težave s koncentracijo, blaga slabost, sprememba telesne teže, povečana žeja in pogostejše odvajanje urina, akne ali težave s kožo.

Če opazite kakršen koli stranski učinek, ki ni naveden zgoraj, o tem poročajte svojemu zdravniku.

Interakcije z drugimi zdravili:

Preden uvedete, ukinete ali spremenite odmerek katerega koli zdravila, vključno z zdravili brez recepta ter zeliščnimi pripravki, se posvetujte s svojim zdravnikom ali farmacevtom.

Zdravilo ima lahko resne interakcije z zdravili za odvajanje vode (diuretiki) in zdravili proti bolečinam ali vnetjem (nesteroidni antirevmatiki), ki lahko povzročijo porast koncentracije litija v krvi.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- Zdravilo jemljite, kot je predpisano. Ne višajte in ne nižajte odmerka brez posveta s svojim zdravnikom. Preveč litija lahko povzroči resne stranske učinke.
- Upoštevajte navodila zdravnika glede rednih preiskav koncentracije litija v krvi.
- Ne grizite ali drobite tablet, če vam tega ni svetoval zdravnik ali farmacevt.
- Zdravilo zaužijte z obrokom ali kozarcem mleka, da preprečite slabost.
- **Popijte 8 do 12 kozarcev vode ali nesladke pijače na dan.**
- Vzdržujte normalno prehrano in ne spreminjajte količine soli v prehrani brez posveta z zdravnikom.
- Po tem zdravilu ste lahko utrujeni, omotični ali imate zamegljen vid. Bodite previdni pri opravilih, ki zahtevajo zbranost, na primer kolesarjenje, vožnja motornega vozila ali uporaba strojev.
- Ne pijte alkoholnih pijač.
- Izogibajte se uživanju kofeina.
- Ne prenehajte jemati zdravila nenadoma, če vam tega ni naročil zdravnik. Nenadno prenehanje jemanja zdravila lahko povzroči vrnitev simptomov bipolarnе motnje.
- Svojemu zdravniku povejte o vseh svojih drugih boleznih.
- Če zbolite z virozo ali vročino, preverite pri svojem zdravniku, ali je potrebna sprememba v odmerku litija.
- Pazite, da ne dehidrirate med telesno aktivnostjo, ob vročem vremenu ali kadar se pretirano potite (na primer v savnah ali toplicah). Izguba vode in soli iz telesa lahko povzroči porast koncentracije litija.
- Zdravniku povejte o vseh ostalih zdravilih (tudi brez recepta), ki jih jemljete.
- Povejte zdravniku, če se vam zdi, da zdravilo ne učinkuje ali se vam bolezen poslabša.
- Povejte zdravniku, če bi lahko bili noseči.
- Povejte zdravniku, če želite dojit.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prerejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S.Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O PSIHOSTIMULANSIH ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Pogosta imena zdravila: Ritalin, Concerta.

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Uporaba:

Psihostimulansi se uporabljajo za zdravljenje hiperkinetične motnje (motnje pozornosti in hiperaktivnosti, ADHD, Attention Deficit Hyperactivity Disorder) pri otrocih in odraslih. Prav tako se uporabljajo za narkolepsijo (motnja spanja).

Zdravnik se lahko odloči za uporabo zdravila iz razlogov, ki tukaj niso našteti. Če niste prepričani, zakaj je bilo zdravilo predpisano, vprašajte zdravnika.

Kako hitro bo začelo zdravilo delovati?

Prvi odzivi na psihostimulans so opazni znotraj prvih dni od začetka zdravljenja, v nadaljnjih 3 tednih pa se učinek zdravila še povečuje.

Kako se zdravnik odloči za odmerek zdravila?

V Sloveniji registrirani psihostimulansi so v različnih pripravkih v dveh oblikah: kratkodelujoči obliki in obliki s podaljšanim sproščanjem. Odmerek zdravila je odvisen od starosti, teže in odziva na zdravilo. Kratkodelujoče oblike se jemljejo večkrat na dan; izogibati se je potrebno jemanju odmerka po 16. uri popoldan, saj lahko to povzroči motnje spanja. Dolgodelujoči preparati se po navadi vzamejo zjutraj, po zajtrku. Zdravilo se jemlje točno po navodilih; odmerka ne nižajte ali višajte brez posveta z izbranim zdravnikom.

Kako dolgo se jemlje zdravilo?

Psihostimulanse po navadi predpišemo za obdobje več mesecev ali let. Priporočljivo je preveriti potrebo po jemanju zdravila, ko je motnja stabilna vsaj 1 leto, zato se lahko zdravnik odloči za "počitnice" od zdravila za krajše časovno obdobje (na primer med poletnimi počitnicami). V tem času zdravnik tudi oceni, ali bo potrebno zdravilo jemati še naprej.

Stranski učinki

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Običajno niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo s časom zmanjšala ali izzvenela. Če stranski učinki vztrajajo, se o ustreznosti zdravljenja posvetujte s svojim zdravnikom.

Najpogostejši stranski učinki, ki jih morate omeniti zdravniku na naslednjem posvetu, so:

- Motnje spanja, agitiranost, vznemirjenost (nekateri posamezniki so živčni ali imajo težave s spanjem nekaj dni po začetku jemanja zdravila). Če jemljete zdravilo pozno popoldne ali zvečer, se lahko izbrani zdravnik odloči, da vam zdravilo predpiše bolj zgodaj čez dan.
- Izguba apetita, izguba telesne teže. Da zmanjšate te težave, zdravilo jemljite po obroku, uživajte manjše obroke bolj pogosto ali pijte visokokalorične napitke.
- Povišan srčni utrip in krvni tlak. O tem se pogovorite z zdravnikom.
- Glavobol, ki je praviloma začasen, lahko obvladujemo z jemanjem zdravil proti bolečinam (na primer paracetamol). Ob tem se svetuje spremljanje krvnega tlaka.
- Slabost ali zgaga, zato naj se zdravilo zaužije s hrano ali mlekom.
- Suha usta, kar lajšamo s kislimi bonboni, koščki ledu, lizikami in žvečilnimi gumiji brez sladkorja – vsi pomagajo pri povečanju izločanja sline v ustih; potrebno se je izogibati sladkarijam, sladkim pijačam. Svetuje se pitje vode in redno ščetkanje zob.
- Vrtoglavica, zato se svetuje počasno vstajanje iz sedečega ali ležečega položaja; pred vstajanjem naj noge nekaj minut visijo z roba postelje. Če vrtoglavica vztraja ali imate občutek omedlevice, se posvetujte z zdravnikom.
- Respiratorni simptomi, na primer pekoče žrelo, kašelj ali bolečina v sinusih. Posvetujte se z zdravnikom.

Redki stranski učinki, ki jih morate nujno sporočiti izbranemu zdravniku, so:

- hitro in neredno bitje srca
- mišični zgibki, tiki in težave z gibanjem
- vztrajen utripajoč glavobol
- boleča usta, dlesni ali žrelo
- kožni izpuščaji ali srbež, otekanje obraza
- nenavadne modrice ali krvavitve, videz "pegastih vijoličnih potemnitev" kože
- utrujenost, šibkost, povišana telesna temperatura, gripi podobni simptomi, ki so povezani s slabostjo, bruhanjem in izgubo apetita
- rumenkasta obarvanost oči ali kože; temno obarvan urin
- huda agitacija in nemir
- sprememba razpoloženja do nenavnega stanja veselja ali vznemirjenosti; nihanja razpoloženja
- Takoj se posvetujte z izbranim zdravnikom v primeru izostanka menstruacije ali če sumite, da ste noseči ali nameravate zanositi.

Kaj storiti, če pozabite vzeti priporočeni odmerek zdravila?

Če jemljete psihostimulans 2-3-krat dnevno in pozabite vzeti odmerek več kot 4 ure od predpisanega časovnega termina, izpustite odmerek in nadaljujte z naslednjim načrtovanim odmerkom. Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.

Ali lahko jemljem to zdravilo istočasno z drugimi zdravili?

Psihostimulansi lahko spremenijo učinek drugih zdravil ali lahko pod njihovim vplivom ostala zdravila učinkujejo drugače. Vedno preverite pri izbranem zdravniku ali farmacevtu, preden vzamete katero koli drugo zdravilo, vključno s preparati v prosti prodaji (na primer zdravila za prehlad). Vedno obvestite zdravnika ali zobozdravnika o jemanju psihostimulansov.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- To zdravilo se ne sme uporabljati pri pacientih, ki imajo visok krvni tlak, bolezn ali nenormalnosti srca, aterosklerozo ali prekomerno delujočo ščitnico.
- Zdravniku je potrebno sporočiti katere koli spremembe v spanju, prehranjevanju ali spremembe razpoloženja

in vedenja.

- Ne zmanjšujte ali povečujte predpisanega odmerka zdravila brez posveta z izbranim zdravnikom.
- Ne žvečite ali drobite tablet ali kapsul, razen če vam tako svetuje izbrani zdravnik.
- Ta zdravila lahko prekrijejo znake utrujenosti, zato bodite previdni pri izvajanju opravil, ki zahtevajo pozornost (vožnja ...).
- Ne prenehajte jemati zdravila nenadoma, saj to lahko povzroči odtegnitvene simptome, kot so nespečnost in spremembe v razpoloženju ter vedenju.
- Med jemanjem zdravil ne uživajte alkohola.
- Ta zdravila lahko součinkujejo z zdravili, ki vam jih je predpisal zobozdravnik, zato ga obvestite o jemanju zdravila.
- Če jemljete Concerto, lahko opazite, da se ovoj zdravila ne razgradi (opazno pri odvajanju blata), kar je normalno.
- Zdravila hranite na čistem, suhem kraju, na sobni temperaturi, zunaj dosega otrok.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prirejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S.Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

INFORMACIJE O ATOMOKSETINU ZA BOLNIKA IN STARŠE/SKRBNIKE

Pomembno: *To gradivo ni mišljeno kot nadomestek navodil psihiatra ali farmacevta. Gradivo vsebuje omejene in splošne podatke o teh zdravilih, niso pa naštete vse možnosti uporabe, vsi stranski učinki, vsa opozorila ter vse možne interakcije z drugimi zdravili. Za natančnejše informacije preberite navodila za uporabo, ki so priložena posameznemu zdravilu.*

Pogosta imena zdravila: Strattera

Vam predpisano zdravilo:

Namen:

Atomoksetin se uporablja za zdravljenje hiperkinetične motnje (motnje pozornosti in hiperaktivnosti, ADHD, Attention Deficit Hyperactivity Disorder) pri otrocih in odraslih.

Kako hitro začne zdravilo učinkovati?

Prvi učinki zdravila so opazni v prvih 3 do 4 tednih od začetka zdravljenja ADHD.

Kako se zdravnik odloči za primeren odmerek zdravila?

Atomoksetin je v obliki kapsul. Odmerek zdravila določamo glede na telesno težo in učinek zdravila na posameznika. Kapsula se po navadi vzame enkrat na dan, s hrano ali brez nje. Ne višajte ali nižajte predpisanega odmerka brez posveta z izbranim zdravnikom.

Kako dolgo se zdravilo jemlje?

Atomoksetin se po navadi predpiše za dobo nekaj mesecev ali let.

Stranski učinki

Stranski učinki se v določeni meri pojavijo pri vseh zdravilih. Običajno niso resni in se ne pojavijo pri vseh posameznikih. Včasih se lahko pojavijo, preden opazite ugodne učinke delovanja zdravila. Večina stranskih učinkov se bo s časom zmanjšala ali izzvenela. Če stranski učinki vztrajajo, se o ustreznosti zdravljenja posvetujte s svojim zdravnikom.

Pogosti stranski učinki, ki jih morate omeniti svojemu zdravniku pri naslednjem obisku, so:

- Povečana tesnoba, agitacija ali razdražljivost. Nekateri posamezniki so živčni ali imajo motnje spanja nekaj dni po začetku jemanja zdravila.
 - Glavobol, ki je praviloma začasen in se ga lahko po potrebi obvladuje z nekajdnevnim jemanjem zdravil proti bolečinam (na primer paracetamol).
 - Slabost, bolečina v trebuhu, bruhanje: poskusite vzeti zdravilo z obrokom, če simptomi ne prenehajo, se pogovorite z izbranim zdravnikom.
 - Izguba apetita, izguba telesne teže: poskusite jesti manjše obroke večkrat dnevno.
 - Zaspčnost in utrujenost, ki postopoma izgineta, zato izbrani zdravnik lahko priporoči jemanje zdravila pred spanjem. Jemanje drugih zdravil, ki povzročijo utrujenost, lahko še poslabša simptome. Izogibajte se vožnji in upravljanju strojev, če zaspčnost vztraja.
 - Suha usta: po navadi pomaga uživanje kislih bonbonov, koščkov ledu, lizik, žvečilnih gumijev brez sladkorja, ki povečajo izločanje sline v ustih. Pokusite se izogibati sladkarijam in sladkim pijačam. Pijte vodo in si redno ščetkajte zobe.
 - Omotica: vstajajte počasi iz sedečega in ležečega položaja, pred tem naj noge nekaj minut visijo z roba postelje. Če omotica ne preneha, se usedite ali uležite, če imate občutek omedlevice, se posvetujte z izbranim zdravnikom.
 - Težave s pomnjenjem. Posvetujte se z izbranim zdravnikom.
-

Redki stranski učinki, ki jih je potrebno takoj sporočiti izbranemu zdravniku:

- hitro ali neredno bitje srca
 - boleča usta, dlesni ali grlo
 - neobičajne modrice ali krvavitev, videz "pegastih vijoličnih potemnitev" kože
 - utrujenost, šibkost, povišana telesna temperatura ali gripi podobni simptomi, ki spremljajo slabost, bruhanje in izgubo apetita
 - občutljivost na desni strani trebuha
 - rumenkasta obarvanost oči ali kože; temno obarvan urin
 - huda agitacija in nemir
 - sprememba razpoloženja do nenavadnega stanja veselja ali vznemirjenosti; nihanja razpoloženja
- Izbranemu zdravniku takoj sporočite, če vam izostane menstruacija ali če sumite, da ste noseči.

Kaj storiti, če pozabite vzeti priporočeni odmerek zdravila?

Če jemljete atomoksetin več kot enkrat na dan in pozabite vzeti odmerek zdravila za več kot 6 ur od predpisane časovnega termina, izpuscite odmerek in nadaljujte z naslednjim načrtovanim odmerkom. Ne podvajajte odmerka, da bi nadomestili izpuščeni odmerek.

Ali je zdravilo varno, če se ga jemlje z drugimi zdravili?

Atomoksetin lahko spremeni učinek drugih zdravil ali lahko pod njegovim vplivom ostala zdravila učinkujejo drugače. Vedno preverite pri izbranem zdravniku ali farmacevtu, preden vzamete katero koli drugo zdravilo, vključno s preparati v prosti prodaji (na primer zdravila za prehlad). Vedno obvestite zdravnika ali zobozdravnika o jemanju atomoksetina.

Opozorila:

- Pred jemanjem zdravila povejte zdravniku, ali ste alergični na zdravilo ali imate katero koli vam znano alergijo.
- To zdravilo se ne sme uporabljati pri pacientih, ki imajo visok krvni tlak, bolezni ali nenormalnosti srca, aterosklerozo ali prekomerno delujočo ščitnico.
- Zdravniku je potrebno sporočiti katere koli spremembe v spanju, prehranjevanju ali spremembe razpoloženja in vedenja.
- Ne zmanjšujte ali povečujte predpisanega odmerka zdravila brez posveta z izbranim zdravnikom.
- Ne žvečite ali drobite tablet ali kapsul, razen če vam tako svetuje izbrani zdravnik.
- Ta zdravila lahko prekrijejo znake utrujenosti, zato bodite previdni pri izvajanju opravil, ki zahtevajo pozornost (vožnja ...).
- Ne prenehajte jemati zdravila nenadoma, saj to lahko povzroči odtegnitvene simptome, kot so nespečnost in spremembe v razpoloženju ter vedenju.
- Med jemanjem zdravil ne uživajte alkohola.
- Ta zdravila lahko součinkujejo z zdravili, ki vam jih je predpisal zobozdravnik, zato ga obvestite o jemanju zdravila.
- Zdravila hranite na čistem, suhem kraju, na sobni temperaturi, zunaj dosega otrok.

Če imate kakršno koli vprašanje v zvezi s tem zdravilom, se obrnite na svojega zdravnika, medicinsko sestro ali farmacevta.

Prirejeno po:

Kalya Z. Bezchlibnyk-Butler, Adil S. Virani. Clinical Handbook of Psychotropic Drugs for Children and Adolescents. Hogrefe publishing, Gottingen Germany, 2007.

John D. Preston, John H. O'Neal, Mary C. Talaga. Child and Adolescent Clinical Psychopharmacology Made Simple, second ed. New Harbinger Publications, Oakland, 2010.

Glede podrobnosti o vsakem posameznem zdravilu se obrnite na informacije, ki jih zdravilu prilaga proizvajalec.

Literatura

1. Walkup J. Practice parameter on the use of psychotropic medication in children and adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2009; 48(9): 961–73.
 2. Swanson J. Compliance with stimulants for attention-deficit/hyperactivity disorder: issues and approaches for improvement. *CNS Drugs*. 2003; 17(2): 117–31.
 3. Chakrabarti S. What's in a name? Compliance, adherence and concordance in chronic psychiatric disorders. *World J Psychiatry*. 2014; 4(2): 30–6.
 4. Hack S, Chow B. Pediatric psychotropic medication compliance: a literature review and research-based suggestions for improving treatment compliance. *J Child Adolesc Psychopharmacol*. 2001; 11(1): 59–67.
 5. Bener A, Dafeeah E, MO S. A Study of Reasons of Non-Compliance of Psychiatric Treatment and Patients' Attitudes towards Illness and Treatment in Qatar. *Issues Ment Health Nurs*. 2013; 34(4): 273–80.
 6. Kessels RPC. Patients' memory for medical information. *J R Soc Med*. 2003; 96(5): 219–222.
 7. McCarthy D, Waite K, Curtis L, Engel K, Baker D, Wolf M. What Did the Doctor Say? Health Literacy and Recall. *Med Care*. 2012; 50(4): 277–82.
 8. Lui S, Yang T, Wong P, Wong J, Ettinger U, Cheung E, et al. Following Instructions in Patients With Schizophrenia: The Benefits of Actions at Encoding and Recall. *Schizophr Bull*. 2017; May: 1–10.
 9. Coulter A. Patient Engagement — What works? *J Ambul Care Manage*. 2012; 35(2): 80–9.
-

